

Strategisen tutkimuksen 15.2.2016 pidetyn teematyöpajan tuotokset

Uudet kokeilut ja ratkaisut SOTE-palveluissa

Strategisen tutkimuksen neuvoston teematyöpaja Suomen Akatemiassa 15.2.2016

Taustaa:

SOTE- ja aluehallintouudistus tulee olemaan Suomen suurimpia hallinnon ja toimintatapojen uudistuksia. SOTE-uudistuksella tavoitellaan samanaikaisesti terveyserojen kaventamista, kustannusten hallintaa ja jopa miljardisäästöjä. Uudistuksen tuomat muutokset koskevat satojen tuhansien ihmisten työtä, kaikkien kansalaisten SOTE-palveluja, sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta, ohjausta ja verotusta.

Uudistuksen myötä syntyy uusia ainutlaatuisia tutkimusaineistoja. Nämä mahdollistavat koeasetelmat, joissa peilataan aiemmin saatujen tutkimustulosten merkitystä, tutkitaan uudistuksen vaikutuksia/vaikuttavuutta, luodaan uusia tutkimuksellisia interventioita ja kehitetään tieteelliseen näyttöön perustuvia "evidence-based" SOTE-palveluja. Laaja-alaisten tutkimushankkeiden tuottamat vertailumenetelmät ja tulokset omaavat myös kansainvälisen ulottuvuuden. Uudistuksen myötä on mahdollisuus toteuttaa kansainvälisesti merkittävä pitkittäistutkimus.

Koska SOTE-aihepiiristä käytävä julkinen keskustelu on näkyvää, työryhmä halusi korostaa keskustelun kontekstisidonnaisuutta. Poliittinen SOTE-linjaus ja tutkimukseen tukeutuva (perustuva) näkemys tulee pystyä erottamaan toisistaan. Käytännössä lähestymistavat leikkaavat toisiaan, mutta konteksti vaikuttaa siihen, miten tutkimuskysymykset kehystetään tarvelähtöisen strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamassa tutkimuksessa.

Mihin yhteiskunnallisesti tärkeään kysymykseen teemaa pitkäjänteisesti tutkimalla saadaan ratkaisuja?

Ylätason kysymys on, miten toteuttaa asiakaslähtöinen, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä ja saumaton palveluketju SOTE-palveluihin. Mitkä ovat SOTE-palveluintegraation taloudelliset ja sosiaaliset hyvinvointivaikutukset? Ketjun eri asiakastasot ja toimijoiden intressit voivat olla samansuuntaisia, mutta eivät välttämättä samoja. Toimijoiden erilaiset aikaperspektiivit saattavat myös tähdätä eri lopputuloksiin (preventiivinen/reaktiivinen). Kestävyyttä tarkastellessa tuleekin ajatella järjestelmätason pitkän aikavälin kestävyyttä ja optimointia reaali maailmassa yksittäisten osien sijasta. Nämä haasteet voidaan pilkkoa pienempiin osakysymyksiin.

- Miten toteuttaa tutkittuun tietoon perustuvat SOTE-palvelut lasten, nuorten, perheiden, aikuisten ja iäkkäiden kannalta? Toteutuksen aikana korostuu vaikuttavuustutkimus eri dimensioineen.
- Millä tavoin tutkimuksella kehitetään vaikuttavimmat ydinprosessit integroiduissa SOTE-palveluissa?
- Mitä hyvinvointivaikutuksia saadaan eri palvelujen integraation, tuottavuuden parantamisen, valinnanvapauden ja selkeämmän ohjauksen kautta? Vai saadaanko?
- Miten asiakaskeskeisyyttä ja kansalaisten osallisuutta vahvistetaan?

- Mikä on eri professioiden rooli integraatiossa?
- Mikä on johtamisen rooli taloudellisen kestävyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden yhdistämisessä?
- Millaiset osallistavan suunnittelun toimintatavat tuovat vaikuttavimmat ratkaisut?
- Miten rakennemuutoksella ja palveluintegraatiolla voidaan vaikuttaa taloudelliseen kestävyteen?
- Millaiset tilat tukevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuvia toimintoja ja palveluprosesseja?

Ketkä ovat tutkimustiedon hyödyntäjät ja mitkä ovat keinot, joilla tutkimustiedon tuottajien ja hyödyntäjien välille luodaan vuorovaikutusta?

Tutkimustiedon hyödyntäjiä ovat mm. päättäjät ja palvelujen järjestäjät (valtio, maakunnat), palvelujen tuottajat sekä palvelujen käyttäjäasiakkaat. Tiedon hyödyntäjien mukanaolo tutkimuksen kysymyksenasettelussa ja tutkittavien ilmiöiden muotoilussa on edellytys elävälle vuorovaikutukselle.

Monimutkaistuvassa maailmassa ja kompleksisissa järjestelmässä keinoja ei välttämättä löydetä suoraan ja pelkästään tutkimustuloksista johtamalla. Tarvitaan kokeiluja ja yhteiskehittämistä. Puhuttaessa kokeilukulttuurista tulee silti samanaikaisesti kehittää myös arviointikulttuuria osana tiedon tuottajien ja hyödyntäjien vuorovaikutusta. Kokeilut eivät saa jäädä yksittäisiksi ja irrallisiksi hankkeiksi ilman evaluaatiota ja tulevaisuuden toimintaa luotaavia johtopäätöksiä. Valistunut kokeilu ei synny tyhjiössä. Kokeilun intervention peruste nousee aiemmasta tutkimuksesta ja kokeilua tulee seurata arviointitutkimus. Kompleksisten interventioiden arviointi- ja vaikuttavuustutkimus tulee olemaan merkittävä ala tulevaisuudessa. Toteutettavan SOTE-uudistuksen aikana syntyy myös ainutlaatuinen mahdollisuus arvioida ja päivittää uusia käytäntöjä hyvinvointivaikuttavuuden näkökulmasta.

Talouden uudistumiskyky

Kysymys, ketkä hyödyntää:

- Yritykset (yritysrakenteiden muutos)
- Ihmiset (työpaikkojen katoaminen)
- Yliopistot ja tutkimuslaitokset

Yritysten kansainvälistymisen edistäminen

- onko tutkimuspohjaa, vientiyritykset menettäneet markkinoita,
- mitkä ovat globaaleja tekijöitä, jotka haastavat yrityksiä
- mitkä on Suomen talouspolitiikan nykylinja ja vaihtoehdot
- kehys uudistumiskyvyille
- globaalit kysyntämuutokset
- taloutta katsotaan taloustieteen näkökulmasta, talouden katsominen pitäisi kytkeä myös muihin näkökulmiin, monialainen, monitieteellinen katsominen

- ihmiset eivät löydä toimeentuloa / työtä, ihmiset eivät saa työstään rahamäärää jota haluavat, ihmisten ajankäyttö, työllistyminen, yritysten menestyminen markkinoilla
- eettiset valinnat ja kuluttajat käyttäytyvät ennakoimattomalla tavalla
- miten luodaan hyvinvointia ihmisille, kun ei ole talouskasvua
- mitkä toimenpiteet on päättäjien käytettävissä, mitkä ovat todelliset vaikutukset – entä seurausvaikutukset
-
- Suomen taloudellisen potentiaalın kasvattaminen. Mitä me pystymme tekemään.
- Hyvinvointi, kuluttajan käyttäytymisessä kuluttaja maksimoi hyvinvointiaan
- Suomen uudistumiskyky, miten halutaan uudistua. Nähtäisiin mihin olemme menossa. Valtapolitiikka, energia muuttavat nopealla aikavälillä. Puuttuu iso kokonaiskuva.
- Planeetan kantokyky.

Suomen kannalta jos jotain toimintaa (työpaikkoja) katoaa, sen tilalle pitää saada muita. Miten ympäristönormit vaikuttavat kuluttajien käyttäytymiseen. Mikä on oikea ympäristöpolitiikka, mikä on tasapainossa muiden asioiden kanssa, esim. kilpailukyvyyn kanssa eli mikä on minkäkin asian hinta (jos alennetaan voimakkaasti hiilidioksidipäästöjä, miten vaikuttaa ihmisten työpaikkoihin jne.)

Globaali kysyntä. Globaalia painetta meidän verojärjestelmää kohtaan. Yritykset siirtävät voittojaan muualle. Lähteekö yliopistoista parhaat ihmiset muualle. Kaikessa on kysymys kaupankäynnistä. Mitä EU –lainsäädäntö sallii meidän tehdä.

Elinkeinorakenne ja elinkeinopolitiikka. Miten uudistaa talouspolitiikkaa ja talouspolitiikan instituutioita. Mikä on se hyvinvointikäsitys, mitä taloudella pyritään ajamaan. Rahoitusmarkkinat, mitkä uudistustarpeet siellä on. Talouden uudistuminen on iso ja strateginen kysymys yht.kunnassa.

Ympäristö, verokilpailu, rahoitus. Sosiaalipoliittinen kysymys, jossa ihmisten työpanosten taloudellinen arvo on mitätön. Aivovuoto.

Tutkimushakemuksessa konsortiot: taloustieteilijät, juristit, ympäristötutkijat, köyhyystutkijat, insinööri, markkinoijat.

Ihminen, data, palvelut ja teknologia

Ihmisen toimintakyky teknologiaympäristössä ja tiedon hyödyntäminen

Mitä ratkaistaisiin?

- Mihin ihminen tarvitsee palveluinnovaatioita, jotka perustuvat vuorovaikutukseen (ihminen&teknologia)?
- Kuinka paljon kannattaa hyödyntää dataa ja teknologiaa, kun kehitetään lähiympäristön ja liikkumisen palveluita?
- Miten muualla maailmassa osataan tehdä palveluiden kehittäminen ihmislähtöisesti?
- Mitä osaamista voimme tuoda Suomeen, jotta menestymme?
- Mitä vientikonsepteja voimme kehittää osaamisellamme aihepiirissä ihminen, data, palvelut ja teknologia?
- Esimerkki case: Tulevaisuuden nuoren näkökulma: mitä vuonna 2025 pitää osata ja mitä varten koulututtua, kun maailma muuttuu ihmisen, data, palveluiden ja teknologian näkökulmasta

Ongelmia?

- Miten vierasaineet, nanohiukkaset ja mikrokuidut vaikuttavat ihmisten terveyteen?
- Robotiikka mahdollistamassa luovuutta – kuinka luodaan kiinnostavia työpaikkoja?
- Ihmisten toimintakyky – vieraissa ympäristöissä, miten nopeuttaa sopeutumista virtuaalisesti tai paikanpäällä?
- Korkea jalostusaste
- Teollinen intranet
- Teollisuus: Ihmisen ja teknologian välimatka liian pitkä, asiakkaana loppujen lopuksi ihminen
- Bioteknologia ja –talous, uudet teknologiat, niihin ymmärrystä mukaan, jotta ihmiset eivät altistuisi (Health, Safety & Environment)
- Jouni: Ei Sote(a),
- Big data, Life Sciences, materials, Teknologiakehitys
- Teknologian käyttäjälähtöisyys
- Ihmisen reagointi olemassa olevaan tietoon, miten tämä voidaan ottaa mukaan
- Vuorovaikutteisuus: Miten voidaan saada tieto silloin, kun sitä tarvitaan?
- Ihmislähtöinen suunnittelu ja ihmisen toimintalogiikka

Ihmisen arki, ymmärrys ja kyky

- Ihmisen ja teknologian välinen kuilu
 - Ihmiset, yhteissuunnittelu, yhteiskehittäminen
- Uusista teknologioista selviäminen
 - Hyödynnetään prosessimaisesti tietoa ihmisten hyvinvoinnista teknologian suhteen
- Ratkaisuja hyvää arkeen, sen sujuvuuteen, resurssien hyödyntämiseen

Tulosten käytettävyys

- Avoimen datan käytettävyys
- Yhteiskehitysalustat eri muodoissaan uusien palveluiden kehittämiseksi
- Yrity maailmassa suomalaiset yritykset eivät kilpaile keskenään, vaan ulkomaalaisten yritysten kesken,
- Mahdollistajien väliset pelisäännöt (lähtötietojen hyödyntäminen ja tulosten hyödyntäminen)
- Yhteisöjen luominen tulosten levittämiseksi

Kestävä maan- ja vesien käyttö

1. Mihin yhteiskunnallisesti tärkeään kysymykseen teemaa pitkäjänteisesti tutkimalla saadaan ratkaisuja?

- Kuinka eri maankäyttömuotojen intressit yhteen sovitetaan? Esim. kaivannaisteollisuus ja pohjavesi, metsätalous ja virkistyskäyttö, ruuan- ja energiantuotanto ja rakentaminen jne.
- Maan, veden ja tuotannon omistajuuteen sekä arvonmuodostukseen liittyvät kysymykset
- Miten edistetään monitavoitteista maankäytön suunnittelua kaikilla tasoilla? Esim. vesienhoitosuunnitelmien toimeenpanon tueksi tarvitaan valuma-aluepohjainen malli
- Miten varmistetaan eri teollisuuden alojen puhtaiden raaka-aineiden saatavuus (uusiutuvat ja uusiutumattomat)? ml. kaivosteollisuuden jätteiden ja sivuvirtojen hyödyntäminen
- Miten edistetään kestävää, (resurssi)tehokasta ja tasapainoista NEXUS:ta? Tarvitaan systeeminen lähestymistapa
- Kiinteistörakenteen eheyttäminen (metsät ja järvet), pirstoutumiskehittymisen lopettaminen
- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen maankäyttöä kehittämällä (esim. tulvasuojelu)
- Suomen resurssien hyödyntämiseen tarvitaan uusia liiketoimintamalleja ja palvelukonsepteja (mm. luonto, ruoka, vesi). Puhdas vesi ja ruoka voidaan nähdä vientituotteina, laadun ja imagon hyödyntäminen markkinoinnissa esim. brändäys ja sertifiointi
- Maankäytönsuunnittelijan ja maanomistajan yhteistyötä tukeva järjestelmä, älykäs maankäytön ohjaus
- Hajautettua tuotantoa tukevat maankäytönsuunnittelun ratkaisut ja maankäytön ohjaus osana syrjäseutujen kehitystä ja liiketoimintapotentiaalia.
- Millaisia (uusia) uhkia on maaperän, metsien, ruuantuotannon ja puhtaan veden suhteen? Vanhat ja uudet uhat. Kiertotalouden voimistuminen voi lisätä maaperän saastumista, tästä on jo esimerkkejä maailmalta.
- Kaikilla sektoreilla tarvitaan markkinointiosaamisen lisäämistä ja markkinoinnin tehostamista sekä tieteellistä tietoa (esim. puhtaudesta) markkinoinnin tueksi. Miten varmistetaan vaikuttavuus eri tahoilla ja tasoilla?

2. Ketkä ovat tutkimustiedon hyödyntäjät ja mitkä ovat keinot, joilla tutkimustiedon tuottajien ja hyödyntäjien välille luodaan vuorovaikutusta?

- Tiedonhyödyntäjät pitää saada mukaan jo tutkimussuunnitteluvaiheessa, co-design. Ohjaus- tai tukiryhmäjäsenyys on hyvä kanava tiedon saamiseksi ja sen eteenpäin viemiseksi.
- Malleja ja arviointijärjestelmiä käyttävät maankäytönsuunnittelijat (systeemianalyysi, interaktiiviset karttapalvelut, visuaaliset mallit, palvelukonseptit, jne.)

- Maatalous- ja metsäyrittäjät, elintarvikeyrittäjät, elämispalvelutuottajat, uudet yrittäjät
- Maanomistajat, kunnat, hallinto; yhteensovittaminen ja normien helpottaminen
- Uudet rajapinnat, uudet tuotteet, esim. metsäteollisuus
- Avoin tieto ja kansalaiset osana maankäytön suunnittelua ja ohjausta, mm. vuorovaikutteinen verkkoportaaali, visuaaliset mallit, interaktiiviset järjestelmät
- Yrityksille tutkimuksen tuottamat uudet ratkaistut voivat olla perusta vientituotteelle
- Uusien tuotteiden ja ideoiden eteenpäin vieminen tarvitsee tekijöitä, start-uppeja, kasvualustat, ekosysteemit.

Muuttuva kansalaisuus ja demokratia kulttuurien kohtaamisessa

II vaihe: mikä ongelma & ketkä ja miten hyödyntävät

- muutos väistämätöntä ja jatkuvaa (kuten aina ennenkin!), nyt viranomaisten pyrkimyksenä

1) valmistautua = ennakoida ja mahdollisuuksien mukaan torjua -> kohteena ovat "he"

voi olla mahdotonta, pitäisi osata

2) varustautua = hankkia taitoja ja tietoa, joiden avulla "me" kestämmme muutoksemme, esim. kyky tehdä kestäviä moraalisia valintoja uudessa tilanteessa

~ resilienssi?

- kotouttaminen on yhdensuuntaista, ei riitä enää

- minkälainen koulutus tukee kulttuurien kohtaamista?

- tilaa sosiaalisille innovaatioille: minkälaisia "kulttuuritulkkeja" tarvitaan ja mihin? – jopa kaupallistamisen mahdollisuuksia?

- Toisaalta: missä määrin maassa asuvilla on oltava jaettu arvoja, jotta yhteiskuntarauha säilyy – toisaalta: minkälainen yhteiskunnan olisi oltava, jotta sietäisi arvojen erilaisuuden ilman, että yhteiskuntarauha vaarantuu?

- tiedontuotannon muodot: sekoitettava mahdollisimman pitkälle hyödyntäjä- ja tutkija- asemista tulevat ihmiset, ja mahdollisimman varhain

- public understanding of science ymmärrettävä myös niin, että sisältää käsityksen siitä, miten tieteellinen tieto syntyy

- kulttuurien kohtaamisessa paljon kysymys uuden sisällön tuottamisesta tutuille käsitteille

- välittömiä hyödyntäjiä esim. OKM, SM, OM, PLM, TEM, mutta myös koko julkisessa palvelujärjestelmässä

Uudistuva oppiminen vastauksena yhteiskunnan haasteisiin

Yleisesti teemasta

- Kiinnostavia uudet toimintatavat, joita voisi kehittää tutkimuksella
-> lopputuloksena siis innovaatiot. Näillä mahdollisesti voisi vastata kestävyysvajeeseen?
- Miksi talous yskii, vaikka suomalainen opetus ja koulutus on niin korkeatasoista? Teemassa kytkeä elinkeinoelämään tärkeä.

1. Mihin yhteiskunnallisesti tärkeään kysymykseen teemaa tutkimalla saadaan vastauksia?

- **Digi-osaaminen**
Miten digitaaliset menetelmät ja oppimateriaalit vaikuttavat oppimiseen?
Digitaalisten menetelmien toimivuus ja vaikuttavuus eri koulutusasteilla: digi vs. old school
Tästä tulisi olla pitkittäistutkimusta: kansainvälisiä vertailututkimuksia?
Pohjana ja innostajana Liisa Keltinkangas-Järvisen esitys Korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaarissa 9.–10.12.2015.
- **Innovaatio-osaaminen**
Yrittäjyyskasvatus ja innovaatioiden tukeminen
”Koulutus vastauksena innovaatioiden ja yrittäjyyden tukemiseen”.
Yritysjohdon osaaminen: mikä on osaavan johdon rooli oppimisen ja innovaatioiden edistäjänä?
Yhteys elinkeinoelämään
Opettajien asenteista yrittäjyyttä ja yrittäjyyskasvatusta kohtaan vain vähän tietoa, vaikka avainasemassa.
Millaisella koululla voisi tukea innovaatiotoiminnan kehittymistä?
- **Maahanmuuttajat**
Miten maahanmuuttajien syrjäytymistä voidaan ehkäistä ja vähentää oppimisen näkökulmasta?
Miten maahanmuuttajien kotouttamista tuetaan oppimisen kautta?
Miten ”kantasuomalaisten” monikulttuurisuuteen kasvamista tuetaan?
- **Sote-palvelut**
Millaisella oppimisella edistetään ikääntyneiden kykyä käyttää ja hyödyntää digitaalisia terveyspalveluita?

Bubbling under:

- Millainen on informaalin vapaa-ajan oppimisen rooli?
- Koulutuksen ja oppimisen yksilöllistäminen: mitä uusia mahdollisuuksia tasoryhmien tilalle?
- Miten suomalainen koulu ja oppiminen pidetään maailman huipulla?

2. Ketkä ovat tutkimustiedon hyödyntäjät ja mitkä ovat keinot, joilla tutkimustiedon tuottajien ja hyödyntäjien välille luodaan vuorovaikutusta?

- **Vuorovaikutuksen keinot:** kokeilut ja pilotit, pitkittäistutkimukset, innovaatio-osaamisen kohdalla yrittäjyysopintomoduuli?

- **Hyödyntäjät:** opettajat, oppilaat, kansalaisjärjestöt, yksityiset ja julkiset (digi)palveluiden tuottajat, peliteollisuus, elinkeinoelämä, poliitikot: soten osalta etenkin uusilla itsehallintoalueilla, koulutuspolitiikan päättäjät

Pohjoisten resurssien mahdollisuudet

Suomen pohjoinen sijainti vaikuttaa Suomen luonnonvarojen ominaisuuksiin (vesi, metsät, marjat, peltokasvit jne).

- Luonnonvarojen omistajuus

- Miten hyöty uusista liiketoimintamalleista jakaantuu alueille?
- Jokamiehenoikeuden vaikutukset uusien liiketoimintamallien soveltamiseen, ovatko este vai hyöty?
- Maanomistuksen pirstaleisuus erityisesti metsäomistuksessa, uudet omistusmuodot ja niiden vaikutusten arviointi
- Alkuperäiskansojen omistusoikeudet
- Erityyppisten elinkeinojen vastakkaiset intressit (porotalous, metsäteollisuus, matkailu, kalastus, luonnonsuojelu)
- Alueellinen tuotos-panos –suhde; onko päätöksenteko paikallista vai kansallista?
- Yhteiskunnan edut vs. yksilön oikeudet omistajuudessa
- Kansainvälinen resurssien omistusoikeus

- Pohjoisuuden kapitalisointi

- Alueellisuuden ja kansallisen intressin yhtäaikaisuus ja tasapaino (työpaikkojen luominen ja säilyttäminen)
- Arvonmuodostuksen jakaantuminen läpi arvoketjut, millä mekanismeilla arvoa jaetaan?
- Eri elinkeinojen (ml. pk versus globaali) tasapainojen kehittäminen
- **Osaaminen**
 - Keskitetyn ja alueellisen osaamisen tasapaino
 - Erityisosaamisten tunnistaminen ja tehokas hyödyntäminen
- Teknologiat ja tuotteiden brändäys
- Immateriaaliset konseptit ja hyvinvointi
- Alueellisten infrastruktuurien merkitys resurssien hyödyntämisessä
- Digitalisaatio
- Vientiteollisuuden luominen ja sen merkitys kauppataseelle

- Kestävyys ja turvallisuus

- Luonnonkatastrofien ennakointi ja hallinta
- Teknologian hyödyntämisen tuomat riskiksenariot ja niiden hallinta
- Resurssien hyödyntämisen hallinta kestävästi ja tuottavasti (kansallisesti/ alueellisesti)
- Talous vs. resurssien kestävä hyödynnettävyys (ylihyödynnys ja elinkeinojen keskinäinen tasapaino)
- Ilmastonmuutoksen vaikutus (Euroopan vilja, kuitu-aitta 2050)
- Luonnonsuojelutarpeiden vaikutus
- Luonnonvarojen hyödyntämisen sosiaalinen kestävyys (hiljaisuuden ja turismin yhteensovittaminen)

Hyödyntäjät ja keinot tutkimustiedon tuottajien

- Päätöksentekijät
- Elinkeinoelämä
- kansalaiset
- NGOt
- Etujärjestöt
- Luonnonvarojen omistajat

Resilienssi kestävästä yhteiskunnasta mahdollistajana

Mihin yhteiskunnallisesti tärkeään kysymykseen teemaa pitkäjänteisesti tutkimalla saadaan ratkaisuja

1. luonnonvarojen turvaaminen

LUKE: miten uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämispotentiaali turvataan kun otetaan huomioon – esim.

TEM ja MPKK: myös kierrätettävien luonnonvarojen pohdinta otettava samoin huomioon

LUKE: esim. biomassa ja vesi ratkaisevia

ilmätieteen laitos: ilmanlaatu ihan perustarpeena

MPKK: vaihtoehtoisten resurssiens kartoitus (ylipäänsä vaihtoehtoisuus teemana, vaihtoehtoisuuden ehdot)

TEM: luonnonvarojen turvaaminen

Säteily: puhdistustoimien tarve onnettomuustilanteissa

2. resilienssi ja poliittinen päätöksenteko

LUKE: mitä tämä merkitsee päätöksenteon näkökulmasta: miten niitä pitää kehittää jotta resilienssi otetaan huomioon ja otetaan haltuun

MPKK: miten politiikan päätöksentekosykli sovitetaan pitempiaikaiseen päätöksentekoon

UM: miten tällaiset resilienssiarviot saataisiin paremmin mukaan päätöksentekoon?

Säteily: tiedon päivitys

3. resilienssin yhteiskunnan globaalista kilpailukykyä

MPKK: mikä kansallinen etu meillä on kilpailussa resilienssin kautta (toimiva koulutus, rauhallinen yhteiskunta, miten tätä tuetaan)

TEM: tuo on invest in-tyyppistä toimintaa, mutta entä kun rakennamme tällaisen yhteiskunnan, niin miten viemme sitä muiden käyttöön. Invest-out-mahdollisuus olemassa myös.

MPKK: knowhow'n vienti voi parantaa globaalia tasapainoa ja kestävyttä.

4. Ennustettavuus ja ennakoitavuus

Ilmatiede: mihin meidän pitää oikein varustautua? Riskiarviointi ja ennakointi?

MPKK: Varajärjestelmien luonti

UM: ei saa olla pelkkää teoreettinen kartoitus, vaan pitää olla myös toimenpiteiden taso.

MPKK: kaksitasoista riskinkartoittamista. Business ei pysty mihinkään enää tietyssä vaiheessa, hallinnollinen tarkastelutapa toimii pahimmissakin tapauksessa. Jälkimmäinen riskienhallinta puuttuu.

Säteily: hallinnan tarkastelutavat/ työkalut puuttuu yhteiskunnasta.

UM: ministeriöt kyllä tekevät riskienkartoituksia, eli rahoitusmuodon ei tarvitse oikeastaan sitä tehdä

5. Arkipäiväinen resilienssi

MPKK: mikä on arkipäivän kannalta hankaloittavaa, miten siihen reagoidaan?

Ilmatiede: entäs yksilön resilienssi?

LUKE: ennakoarviointia on kovin yksinkertaista näinä päivinä, miten siitä saadaan moninaisempaa

TEM: erilaisten asioiden yhteisvaikutus – sitä ei saada ennakoitua, yritetäänkö edes?

MPKK: Resilienssi päätöksenteon arkirutiinina

6. resilienssin arviointi ja sen ottaminen mukaan arviointiperusteeksi

Ilmatiede: monimutkaisen yhteiskunnan vaikutusketjujen kartoittaminen, mikä näyttää yhteyksiä ja mahdollisuuksia.

LUKE: resilienssi järjestelmä on itseäänkorjaava

7. TEM: voisiko resilienssiin keskittymällä kartoittaa paremmin kipupisteitä, syy-seuraussuhteita

Ilmatiede: tällä lailla tuodaan vaihtoehtoisuutta esiin.

TEM: löydämme paremmin kytkökset, yhteiskunnan riippuvaisuusuhdeiden hallinta

MPKK: miten eri systeemit kommunikoivat toistensa kanssa, jotta kriittisiin tilanteisiin voitaisiin tarttua?

8. MPKK: miten tällainen yhteiskunta suunnitellaan, miten resilienssi toimii kriteerinä?

9. Ihmisten kirjo ja kyvyt ottaa vastaan informaatiota ja toimia muuttuvissa tilanteissa?

Yhteiskunnan ja yksilöiden vastuut kun tiedon määrä lisääntyy tai

LUKE: miten yksilöiden valinnat saadaan tukemaan muokkautuvaa yhteiskuntaa? Yksilö juridisena yksikkönä (voi olla yritys, järjestö yms)

LUKE: ei tavoitteena ole tehdä idioottivarmaa systeemiä vaan tekemään sellaisia valintoja jotka antavat joustavuuden mahdollisuuksia.

10. network of networks

Säteily: network of networks vaatii uudenlaista toimintamuotoa, eli ei voi olla keskitetty toimintamalli, kun "vihollinen" ei toimi niin. Suomalainen hallinnollinen toimija on aika siiloutunut tähän toimintamalliin.

MPKK: toimija ei voi yksin hallita kaikkea, vaan toimii yhteistoiminnassa muiden kanssa.

Ketkä ovat tutkimustiedon hyödyntäjät ja mitkä ovat keinot, joilla tutkimustiedon tuottajien ja hyödyntäjien välille luodaan vuorovaikutusta?

1. uusien palvelujen ja toimintamallien luominen eli yritykset + yksityiset toimijat – uudet liiketoimintamahdollisuudet
2. poliitikot, päätöksentekijät

Miten luodaan vuorovaikutusta?

Tarvitaanko lainsäädännöllisiä muutoksia, tai luodaanko sillä, eli luodaan velvoitteita toimia niin, että resilienssi otetaan huomioon?

Muut hallinnolliset keinot (verot tai porkkanat, insentiivit)

Taloudellinen, hallinnollinen ja tiedollinen ohjaus

Taloudellinen insentiivi – miten kommunikoida, että tässä on mahdollisuus? LUKE: hyödyt voivat olla melko kaukana tulevaisuudessa, joten firmat voivat keskittyä liikaa vain lähitulevaisuuteen. TEM: voisiko olla mahdollisuus katsoa, että voittoja on saatavissa monessa aikajana paikassa? MPKK: markkinoiden luonti haasteena LUKE: monta kertaa resilienssi ratkaisu on kalliimpi MPKK: kansallisen tuen

LUKE: Julkinen sektori näyttää suuntaa ja luo bisnesmahdollisuuden

Ilmasto: mitä julkinen puoli voi oppia yksityiseltä?

Terveyden ja hyvinvoinnin sosio-ekonomiset determinantit

-Voiko terveyden korvata sanalla hyvinvointi? Terveydestä tulee helposti assosiaatio sairauden kanssa. Hyvinvointi on myös laajempi termi kuin terveys.

-Antibioottien resistenssi on myös tärkeä asia tulevaisuudessa; tosin se yksinään on liian suppea teemaksi. Tähän voisi oleellisesti liittyä ympäristöterveys sekä ruoan ja veden puhtaus.

-Rakennettu ympäristö (globaali näkökulma, hometalot, asuminen, elinympäristö) vaikuttavaa myös oleellisesti ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin

Keskeisiä asioita liittyen terveyteen ja hyvinvointiin:

-Toimintakyvyn vaje, osallistumisen mahdollisuudet (yksilö ja yhteisö) ja näiden näkyminen eri elinkaaren vaiheissa (lapset, perheet, ikääntyneet, mutta myös vammaiset ja maahanmuuttajat).

-Tavoitteena pitäisi olla mukautettu (joustava) työelämä, jossa esim. osa-aikaisen työn tekeminen olisi paremmin mahdollista, työn jakaminen tasaisemmin eri ikäryhmien kesken ja ihmisten kesken (osa tekee liikaa töitä, toiset ovat ilman).

-Terveyteen ja hyvinvointiin liittyvä päätöksentekoprosessi: kuinka informoitua se on, kuinka kokonaisvaltaisesti näitä asioita katsotaan. Lisätietoa tarvitaan siitä, kuinka eri osa-alueet linkittyvät toisiinsa ja kuinka ne tulisi ottaa huomioon päätöksenteossa sekä mitkä ovat niiden kustannusvaikutukset.

Asiaa tulisi myös katsoa kokonaisvaltaisesti kestävyysvajeen kautta ja siitä mikä on sen kansantaloudellinen vaikutus. Tähän liittyy oleellisesti myös se, kuinka asioita rahoitetaan ja toteutetaan päätöksenteon jälkeen

-Mahdollinen lähestymistapa: terveyden ja hyvinvoinnin sosio-ekonomiset determinantit: kuinka esim. ikä, elinolosuhteet, perhe, työskentely, vaikuttavat terveyteen ja hyvinvointiin. Eriarvoisuus tuntuu kasautuvan joidenkin ryhmien kohdalla. Tähän johtavat mekanismit tulisi tuntea paremmin. Perusteena on polarisaation ehkäiseminen terveyteen ja hyvinvointiin liittyen ja yhteiskunnallisen vakauden säilyttäminen (terveydenhuollon polarisaatio: terveystilat vrs. työterveyshuolto, yksityiset vakuutukset, terveydenhoitohenkilökunnan asenteet). Tietoa on jonkin verran sektoreittain, mutta ei tietoa siitä, kuinka sosio-ekonomiset determinantit yhdessä/toisiinsa linkittyneitä vaikuttavat ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin.

-Mitkä tekijät ohjaavat ihmisten terveyttä ja hyvinvointia?

-Teeman fokuusoiminen vain lapsiin olisi hyvä ja rohkea veto ja sillä voisi saada jopa niin paljon tietoa ja julkisuutta, että tutkimuksella voisi olla vaikutusta. Liian laajan teeman ongelmana voi olla pirstaloituminen. Esim. lasten psykiatriseen ja neurologiseen hoitoon pääsy hyvin ongelmallista. Lapsuuden ja nuoruuden aikaisten ongelmien aikainen identifiointi voisi poistaa monia ongelmia myöhemmällä iällä. Niihin tulisi vaikuttaa paljon aikaisemmin kuin nyt.

-Koettu hyvinvointi olisi hyvä lähtökohta, sillä se antaa enemmän tietoa kuin ns. objektiivisesti/indikaattoreilla mitattu hyvinvointi. Olisi hyvä tietää enemmän, mitkä tekijät vaikuttavat koettuun hyvinvointiin; on olemassa esim. sairaita ihmisiä, jotka tuntevat olevansa hyvinvoivia.

Hyödyntäjät:

-ministeriöt, virastot

-kunnat, kolmas sektori

-koulut, koulutuslaitokset, oppilashuolto

-eri mediat

-keskeistä on, että ihmiset toimivat välittäjinä, vuoropuhelun kautta

-tavoitteena on tiedolla johtaminen ja päätöksenteko

”Polarisaatiosta ja siiloutumisesta vuorovaikutusyhteiskuntaan”

Keskeiset käsitteet: Demokratia, Julkinen tila, Monimuotoisuus, Sosiaalinen koheesio, Kasvun alusta, Poikkihallinnollisuus, Kokonaisturvallisuus, Uudistuminen, Teknologia vuorovaikutuksen palvelijana, Teknologia mahdollistajana

Keskustelua:

Yhteiskunnassa eri tahojen pitäisi oppia entistä paremmin toimimaan vuorovaikutuksessa keskenään.

Demokratisaatio, kansainvälinen vuorovaikutus (miten Suomi sijoittuu / asemoituu). Humanistiset tieteet tärkeässä roolissa. Yhteisen ymmärryksen edistäminen. Yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja päätöksenteko. Uusia ennakoivia osaamisalueita. Miten tunnistetaan ne osaamisalueet millä Suomi voisi olla edelläkävijä. Uudet osaamisalueet. Ei pelkästään vanhojen linkittäminen.

Mikä menee pieleen? Ymmärtämättömyyden dilemma. Pitäisi kyetä keskustelemaan siten että ihmiset ja ryhmät pystyvät keskustelemaan keskenään siten, että ne ymmärtävät toisiaan. Eivätkä ainakaan tarkoituksella ymmärrä toisiaan väärin. Poliitikot eivät ymmärrä tutkijoita ja poliitikot eivät ymmärrä tutkijoita. Esim miten suomalaiset pärjäävät Brysselissä. Tuntevatko he keskustelukulttuurin? Ongelmana erilaiset siiloutumiset yhteiskunnassa. EU-vaikuttaminen.

Mitä tapahtuu julkiselle tilalle ja julkiselle keskustelulle? Miten julkinen tila pirstoutuu? Kansainvälisen julkisen keskustelun mahdollisuus.

Miten saadaan niiden ihmisten ääni kuulumaan, jotka jäävät keskusteluissa marginaaliin? Demokratian ja tiedon ytimessä.

Myös teknologinen puoli on tärkeä. Poikkitieteellisyys tärkeätä. Luodaan välineitä, jotka helpottavat ja edistävät vuorovaikutusta. Adaptiiviset käyttöliittymät jne. Pilotoiminen. Tiedon louhinta ym digitaalisen ihmistieteen välineet ja menetelmät. Teknologia + humanistit ja yhteiskuntatieteilijät. Myös kauppa- ja kasvatustieteet.

Teknologia vuorovaikutuksen palvelijana. Ei itsetarkoituksena. Teknologia mahdollistajana. Muistettava että on myös ihmisiä, joille uusin teknologia on kokonaan tavoittamattomissa. Aiheeseen liittyvän syrjäytymisen ehkäiseminen.

Kysymys sosiaalisesta koheesiosta. Paikkatiedot.

1. Mihin yhteiskunnallisesti tärkeään kysymykseen teemaa pitkäjänteisesti tutkimalla saadaan ratkaisuja?

Miten murrosta ymmärretään ja hallitaan?

Aiheita:

- Hallinnon siiloutumisen estäminen
- Kansalaisryhmien vuorovaikutuksen lisääntyminen
- Kuinka lisätään ymmärrystä?
- Missä tilanteissa vuorovaikutus ”tökkii”?
- Polarisaation lievittäminen
- Miten vihan kierre pysäytetään?
- Medialukutaidon edistäminen
- Innovaatioiden syntyminen ja hyödyntäminen
- Innovaatiot ja yhteiskunnan uudistuminen
- Sosiaalisen koheesion lisääntyminen
- Luottamus ja luottamuksellisuus
- Miten mediayhteiskunta toimii?
- Rakenteellisten vuorovaikutuksen esteiden tunnistaminen ja purkaminen
- Muutoksen hallinta
- Säästöt ts. tehokkuus

2. Ketkä ovat tutkimustiedon hyödyntäjät ja mitkä ovat keinot, joilla tutkimustiedon tuottajien ja hyödyntäjien välille luodaan vuorovaikutusta?

Hanke tutkii sitä miten vuorovaikutus eri tahojen välillä syntyy. Näin ollen kaikki mahdolliset tahot ovat potentiaalisia hyödyntäjiä ja tuottajia.

- Kansalaiset
- Yksityiset yritykset
- Päättäjät
- Koulut, kirjastot ym. julkaiset palvelut
- Järjestöt, yhteisöt
- Rahoittajat (Rahoitusmekanismit)
- Kansainväliset suhteet ja vienti

Keinot: mm. toimintatutkimus, pilotointi (teknologia)